

Грабовська І.С.,
студентка 6 курсу, 2 групи, Інституту
прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ОСОБИСТІТЬ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ЗЛОЧИНЦЯ

Ключові слова: особа злочинця, неповнолітні, злочинність, детермінант.

Анотація: У тезах досліджено особистість неповнолітніх злочинців, їх психологічні особливості та причини, які спонукають до вчинення злочину.

Ключевые слова: личность преступника, несовершеннолетние, преступность, детерминант.

Аннотация: В тезисах исследовано личность несовершеннолетних преступников, их психологические особенности и причины, побуждающие к совершению преступления.

Summary: In theses they studied the personality of underaged offenders, as well as their psychological traits leading to committing crimes.

Keywords: criminal, minors, crime, determinant

Протягом багатьох років активно досліджували особистість неповнолітніх злочинців, детермінант злочинної поведінки підлітків, причини та негативні фактори, що впливають на вибір ними кримінальної поведінки. Сьогодні в суспільстві відбуваються інтенсивні процеси інформатизації та інтелектуалізації, прискореними темпами формується інформаційне суспільство, особливістю якого є комп'ютеризація всіх сфер людського життя. Останнім часом комп'ютерні технології та комп'ютерні системи використовуються в більшості злочинів як засіб їх вчинення [4, с. 1297].

Дослідженню особистості неповнолітнього злочинця значну увагу приділяли такі вчені, як: Ю. Антонян, І. Богатирьов, Б. Головкін, В. Голіна, І. Даньшин, Г. Аванесов, О. Костенко та інші. Проте статистичні дані вказують на те, що злочинність серед неповнолітніх продовжує зростати, що досить негативно впливає на розвиток суспільства. У зв'язку з цим, питання формування особи неповнолітнього злочинця потребує глибокого наукового вивчення та розробки дієвих заходів запобігання злочинності серед неповнолітніх. Б.М. Головкін зазначає, за різних обставин жертвами злочинів можуть стати будь-які особи, незалежно від статі, віку, національності, соціального становища, рівня доходів, місця проживання. Між тим практика показує неоднаковий рівень уразливості людей перед злочинними посяганнями. Це пов'язано не тільки з соціально-демографічними відмінностями населення, але й з несприятливими середовищними умовами проживання та небезпечною поведінкою за конкретних обставин [5, 162].

У кримінології злочинність серед неповнолітніх виділяється у самостійний вид злочинності. Відповідно особистість неповнолітнього злочинця є похідною від узагальненого образу злочинця,

виведеного кримінологічною теорією. Відокремлення даного виду злочинця здійснене на основі вікового критерію, що збігається з віком кримінальної відповідальності для неповнолітніх. Зокрема, у ч. 1 ст. 22 Кримінального кодексу України зазначається, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років. У частині 2 16 цієї ж статті встановлюється занижений вік кримінальної відповідальності (14 років) за вчинення певних видів злочинів [1]. Життя і діяльність підлітків поступово переміщується з вулиці у кіберпростір. Інтернет знеособив спілкування, зробив його анонімним, сформував новий тип суспільних відносин та цінності, які поки що не захищені кримінально-правовими заборонами. Одночасно, у сучасних підлітків значно розширився діапазон небезпечної поведінки, що формально не підпадає під дію Кримінального кодексу [7, 209].

Виходячи зі сказаного, під особистістю неповнолітнього злочинця розуміємо суспільно небезпечного підлітка із соціально-психологічними та морально-правовими дефектами свідомості, який в умовах конкретної життєвої ситуації вчинив злочин чи кримінальний проступок. Динаміка злочинності на протязі останніх років характеризується хвилеподібними коливаннями, які чітко показують виражену тенденцію до зростання злочинності на території нашої держави. Висока складність соціальних систем є безумовною ознакою нелінійності законів залежності станів таких систем від певних зовнішніх та внутрішніх факторів [6].

Особистість неповнолітніх злочинців має свої особливості зумовлені їх соціально-психологічною специфікою та місцем і роллю у суспільних відносинах. Неповнолітній вік характеризується незрозумілістю психологічного та фізіологічного станів, відсутністю досвіду соціального спілкування, здатністю правильно оцінювати життєві ситуації, зокрема і з точки зору закону. Підлітки через свій особливий психофізіологічний стан, зумовлений віковими характеристиками, можуть вступати у конфлікт із суспільством, що найчастіше проявляється у вчиненні суспільно-небезпечного діяння.

Варто зазначити, що неповнолітній злочинець характеризується наявністю певних негативних якостей, які не властиві іншим законослухняним громадянам, наприклад: відчуження від нормальних стосунків, цінностей, низький рівень освіти і культу-

ри, моральності, а також поєднання таких психологічних рис, як гіпертрофована імпульсивність, тривожність [2, с. 11].

Неповнолітні правопорушники становлять своєрідну типологічну групу, відрізняються від дорослих злочинців як за характером та ступенем суспільної небезпечності вчинюваних злочинів, так і за особистісними рисами, а саме недостатньою соціальною зрілістю, незавершеністю інтелектуально-вольового розвитку [3, с. 110].

Необхідно відзначити і той факт, що неповнолітні менш стійкі проти різного роду криміногенних впливів. Формування проти-правної спрямованості неповнолітнього починається з незначних порушень соціальних норм з яких і виникає деформація особистості, яка в певний момент може перерости в анти суспільну поведінку.

Отже, особистість неповнолітнього завдяки своїм віковим особливостям характеризується специфічним набором, небаждужих у кримінологічному відношенні, психологічних властивостей і якостей. Останні, піддаючись впливу несприятливих умов життя і виховання, нерідко загострюються, підвищуючи тим самим ймовірність девіантної, зокрема, злочинної поведінки. Тому дуже важливо своєчасно проводити профілактичні заходи корекції морально-психологічних вад особистості та створювати стійкі етичні бар'єри, задля попередження злочинності серед неповнолітніх.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.
2. Кургузкина Е. Б. Теория личности преступника и проблемы индивидуальной профилактики преступлений: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук: 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / Е. Б. Кургузкина. – Москва, 2003. – 39 с.
3. Протидія злочинності неповнолітніх в Україні (теорія і практика): наук.-практ. посіб. / [Попов Г.В., Мозгова В.А., Шевченко Я.М. та ін.]. – К.: Алерта, 2014. – 230 с 1304.

4. Ovcharenko, Mykola O; Tavolzhanskyi, Oleksii V; Radchenko, Tetiana M; Kulyk, Kateryna D; Smetanina, Nataliia / Combating Illegal Drugs Trafficking Using the Internet by Means of the Profiling Method /Tavolzhansky O. V.// V.Journal of Advanced Research in Law and Economics; Craiova Том 11, Изд. 4(50), (Summer 2020): 1296-1304.

5. Головкін Б. М. Як стають жертвами злочинів // Проблеми законності. Вип. 136. 2017. С. 161 – 172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_136_19

6. Robotization of manufacturing process: economic and social problems and legal ways of their solution / O. E. Kostyuchenko, T. V. Kolesnik, Z. V. Bilous, O. V. Tavolzhanskyi // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2019. – Vol. 3, is. 30. – P. 454–462.

7. Головкін Б.М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема // Проблеми законності. 2016. № 133. С. 204-217 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_133_21

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.В. Таволжанський